אין לקרוא בגיליון בשעת התפילה וקריאת התורה

פרשנ(י)ת השבוע

פרשת כי-תשא תשע"ו

פרשת השבוע לאנשים שחושבים קצת יותר...

גיליון מס' 278

כניסת שבת:
ירושלים: 17:04
ת"א: 17:19
חיפה: 16:09
צפת: 17:07

יציאת שבת:
ירושלים: 18:17
ת"א: 18:19
חיפה: 18:18
צפת: 18:15

השבוע בגיליון:

4 **מעשה בכלב ניקי:** טור שנון לחודש אדר על רקע סערת הרפורמים

3 **מראות קדושות:** במדור הזוגיות: על תפקיד היופי בחיים היהודיים

2 **שרעפים:** כך נראה הרבי מלעלוב זצ"ל בסעודה שלישית

4 **ילד בקמניץ:** זיכרונות ילדות של רבי חיים שלמה ליבוביץ' זצ"ל - ראש ישיבת פוניבז'. יריעה

הגיליון יו"ל ע"י:

"מכון בלבבי - יהדות מלב אל לב"

סימני דרך/ הרב אברהם י. פרידמן

1. אובמה ביום כיפור - -

"... אלה הדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת" (שמות לה, א-ב). הציווי על שבת קודש בא שוב מיד אחרי שוך סערת 'חטא העגל'. לפי דברי ה'אור החיים' הקדוש, יש בכך מזור מסוים לחטא החמור. ברצוננו לשפוך תבלין חריף על הדברים:

"והכוהנים והעם העומדים בעזרה... ומפלים על פניהם".

יום הכיפורים. היום שבו מדינה שלמה, על חולייה, שובתת כליל. עומדת דום מול "כל נדרי" מרטיט. אווירה מלאכית שורה באוויר, גם של גבעתיים.

והגאון הצדיק, הרב שמשון דוד פינקוס זצ"ל, הדרשן כובש-הלבבות, פוגש ביהודי שבשעה שכורע ומשתחווה עם כולם על גזירי עיתונים, הוא, לא פחות ולא יותר, קורא בהם בשקיקה - "אינני מדבר על מותר ואסור", שאג פעם הרב פינקוס אופיינית. "אני רק תוהה: בשעה מרוממת ונשגבה כזו - הזהו הזמן לעיתונים? זה הזמן?"

"בשעת יום כיפור, כשהיה כורע ומשתחווה עם כולם על גזירי עיתונים, לא פחות ולא יותר, קרא בהם בשקיקה - -"

בעזרת האנקדוטה הנזכרת, ניתן בהחלט לתת תבלין על הגדרתו הלוהטת של רבה של אופקים למהותה של השבת.

רבים מהנבוכים אשר בארץ, הפוסעים את פסיעותיהם הראשונות בעולם היהדות, מתקשים להכיל את 'שורת ההגבלות', כביכול, שהשבת מציבה ליהודי. אלו מבינים כי השבת הנה יום מנוחה ליהודי, אבל מתקשים, למשל, להבין את פשרה של ההוראה התורתית של "לא תבערו אש". מדוע זה פוגם במנוחה, שואלים בתום.

השבת, "נועם הנשמות ועדן הרוחות", מלמד הרב פינקוס, זה יום של 'ייחוד'. אנחנו חורצים איקס גדול על שאון חול ונותנים גט-כריתות למשכנתא של 'מזרחי', לטרדת מדד 'תל אביב' המזנק ושער הדולר המטלטל. בשבת, כשמה, אנחנו משביתים טוטאלית עסקי שעה של זהובים.

<<< המשך בעמוד הבא

גיליון "פרשנ(י)ת השבוע" - מגזין להגות והסברה יהודית.
עורך ראשי: הרב אברהם ישראל פרידמן. יועץ תוכן: יצחק העברי. לקבלת הגיליון -
מייל המערכת: abyisrael@gmail.com פלא': 0504116867. להנצחות פנה לפל': 0527697719

לקבלת הגיליון במייל - שלחו בקשה ל: abyisrael@gmail.com

תלמודא
מושג תלמודי אחד

בגדר חובת מילה

בגמרא קידושין (כט, א): "האב חייב בבנו למולו". ובגמרא בהמשך למדנו שהאישה פטורה מכך, שכן אמר הכתוב "ציווה ה' אוו - ולא אותה". ובתוספות תמהו: תיפטר בין-כך משום שזו 'מצוות עשה שהזמן גרמא' - התלויה זמן, בהיות ואין מילה בלילה. כה פירש התוספות רי"ד: "מצווה שלא תלויה בגופו כגון למול הבן, אע"ג שמילת הבן יש לו זמן, **אמנם קבוע זמן לבן הנימול אבל האב שציווהו הבורא להתעסק במילת בנו**, העסק ההוא אין לו זמן, שבין ביום ובין בלילה יטרח ויכין צרכי מילת בנו".

דברי התוספות רי"ד עתיקים המה ונודעו בשערים, אך יש מקום להעמיק בהם חקר: כלום מדוע שהעיסוק בצרכי המילה של האב במשך שמונת הימים שקודמים למילה - ייחשבו חלק אינטגראלי מן המצווה? הן זאת תמיד ידענו שיש חשיבות להכשר המצווה, אך מכאן ועד לדון זאת כעצם המצווה, מניין לנו? (ובעבר ראיתי שכבר הרחיב רבות בספר 'חוט שני' בעניין הדאגה הטכנית טרם המצווה כדי שיוכל האדם לקיימה בשעתה, ובדבריו נוקט שהדבר בהחלט נלמד מדין כללי שנאמר בכלל המצוות ושמו ושמרתם את המצוות', שמשמעו, שאם ציוותה תורה לקיים מעשה נטילת ארבעת המינים בסוכות, בהכרח הוא שכיוונה לכך גם שבערב החג ירכוש האדם אותם בכדי שיהיו לו ממוצאים ועומדים לקיום המצווה. אכן, עדיין נשאלת השאלה: מניין שזה חלק מן המצווה? הלא לא מצאנו כזאת מעולם!).

ונראה לבאר זאת בהקדם מה שחקרו האחרונים (ראה קהילות יעקב קידושין סימן ל"ה, כלי חמדה פרשת לך לך ועוד) בגדר מצוות המילה שמושתת על האב למול את בנו: האם חובה זו מושתת עקרונית על הבן אך בהיות ומנוע טכנית מלקיימה עושה זאת האב בעבורו, או שמא זו חובה כעיקרון על האב.

ובין בתרי התוספות רי"ד אני למד, **שאכן ישנם שני דינים שונים: על האב - לדאוג ככל הניתן שבתוצאה לבסוף יהא הבן מהול, אולם על הבן, כעיקרון, מוטלת חובת מעשה המילה.** ואם ננקוט כן, מה מאירים הדברים כקילורין לעיניים: בהיות והחובה על האב לדאוג ככל הניתן בכדי שהבן יהא לבסוף מהול, הרי שאין ספק שחובה זו מתחילה כבר מהיום הראשון ללידה, שהרי מבחינת חובה זו, העיסוק בצרכי מילה בוודאי לא ייחל רק ביום השמיני. ולכן ההכנות טרם היום השמיני נדונים כחלק מגוף המצווה, שהרי היא היא-היא בעצם מצוותו של האב - **לדאוג שהבן יהיה מהול.** (ומצאתי בספר דברי יחזקאל סימן מ"ה שנגע בזה).

סימני דרך/ הרב אברהם י. פרידמן (המשך)

אנחנו כרגע במפגש מרומם ורב-הוד עם מלכו של עולם ומחוללו. כעת אנחנו משקיעים תמצית-דמנו אך ורק בנועם שבת. הכול שבת. אין לנו כל קשר עם כל מה שאינו "להתעדן באהבתך וביראתך".

וכשאנחנו בבית המלכות, רבותי, לא מתאים לקרוא עיתונים ולהתעסק באובמה ובזיהום האוויר בחיפה, ולהבעיר אש וללחוץ על מתגים. כל-כך לא מתאים. זה לא הזמן.

מדויק יותר: חילול מחפיר למעמד, מעמד המפגש עם ריבון העולמים, כביכול.

מעשייה מופלאה:

שעת 'רעווא דרעווין', שעת סעודה שלישית של שבת קודש.

קדוש ישראל, האדמו"ר רבי משה מרדכי מלעלוב זיע"א ישוב על שולחנו, אחוז שרעפי קודש, פניו להבים. שרוי הוא בערפלי-טוהר ודבר אין לו מלבד "ידיד נפש אב הרחמן".

בערב שבת קודש, טורדות אותו מחשבותיו על מצב נכדתו הצעירה שחשה ברע ומצבה אנוש. עתה, מגיע אליו משמשו בקודש ולוחש לו באוזנו: "הרב'ה, מצבה של הנכדה הוטב פלאים". אולם הרבי לא מגיב, כמו לא הסכיתה אוזנו לבשורה המשמחת.

"מה אתה מבלבל אותי?", סנט קלות במשמשו לאחר שניות אחדות בלשון הקודש אוטנטית, "אינך יודע שאיני נמצא בזה העולם כלל?"

הרבי הצנום מלעלוב הזריק בנפשנו הלמד מהי שבת ומהו 'רעווא דרעווין'!

שלב נוסף ומכריע:

יום "מנוחה וקדושה", ודווקא היא, מהווה האטי-תזה והסטירת-לחי המצלצלת ביותר ל'חטא העגל'.

כי כנגד העבודה לאל אחר, מצהיר עם הנצח ביום השבת 'ייחוד'. נאמנות אבסולוטית לבורא תוך ביעור כביעור חמץ, של כל שיירי עבודה לתלאות הזמן העלובות.

ביום הזה, מבטלים כל מציאות של חפצי עלמא הדין. כל גוף זר.

היהודים השובתים בשביעי מצהירים שהם מאנשי 'לה' אליי'.

היכונו למגזין הפורים! מגזין הפורים המורחב יכיל בעז"ה תוכן עשיר של מאמרים, שירים, סיפורים וראיונות, וגם: מדור לבית ולמשפחה. היכונו היכונו!

גשר ההלכה

דילמות הלכתיות מן החיים

להעיר חבר ישן לתפילה

שאלה: נם את שנתו בשעת ערב מוקדמת כאשר טרם התפלל תפילת ערבית. האם מחויב חברו להעירו בכדי שיקיים מצוות קריאת שמע מהתורה?

נודע בשמו של מרן הרב מפוניבז' זצ"ל שבא לחדש, כי אם רואה את רעהו נם מחוץ לסוכה ובעצם מבטל מצוות עשה, אין הוא חייב להעירו בכדי שייכנס לסוכה, בהיות והישן דינו כמת והריהו פטור כעת מן המצוות לחלוטין. ברם, הגאון רבי שלמה זלמן אוירבעאך זצ"ל חלק עליו נחרצות וסבור כי אין כל עילה לפטור את החבר מהקצת האחר מתנומתו. מצאתי עוד בשו"ת בנין אב – רפואה בהלכה, סימן א' שהרחיב בנושא זה והביא מדברי שו"ת שאילת יעב"ץ שגם נקט שישן איננו בר מצוות כל ועיקר.

ולכאורה נדוננו נושק לנדון הזה – האם הישן מוגדר כפטור מהמצוות וממילא גם אין חובה להעירו בכדי שיקיים אותן, או שמא הריהו חייב במצוות ועל החבר לדאוג שחברו יקיימן כהלכה.

אכן, ראיתי מביאים בשם ספר שו"ת שבט הקהתי שנקט ברורות להלכה, כי אין ספק שעל האדם להעיר את חברו הנם בכדי שיקיים מצוות קריאת שמע מהתורה של ערבית. והוא לכאורה, לדברינו, תלוי בדעות לעיל.

להלכה ולא למעשה

מגיש: יעקב חצרוני – צפת

ר' אלימלך הבלתי-מוכר

"אדרבה, תן בליבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם".

המילים המרטיטות הללו של הרבי הקדוש, רבי אלימלך מליז'ענסק, שיום הסתלקותו חל היום (כ"א באדר א'), נגעו בלבבות יהודיים רבים מספור.

נעימתו שובת-הלב של אמן הזמר יוסי גרין, הוסיפה אף נופך לתחינה הזכה והכנה של "ואל יעלה בליבנו שום שנאה מאחד על חברו חלילה".

אבל מי שיעלעל, כמוני, בתפילה המפורסמת הזו של ר'אלימלך יגלה עוד כמה שורות, פחות מפורסמות אולי, אך חשובות לא פחות: "ותחזק התקשרותנו באהבה אליך" – – –

הוי-אומר: כולנו מכירים את ר' אלימלך של 'אדרבה', של בין האדם לחברו. אבל ר' אלימלך למעשה מבקש מאתנו באותה תחינה לחזק את הקשר עם ריבון העולמים, באהבה.

רשמו לעצמכם.

מאת: הגאון רבי מרדכי טולדנו
אב בית הדין בירושלים

מראות קדושות – –

דו-שיח מופלא בין משה רבינו להקב"ה אנו מוצאים בפרשה בהקשר לכיורים שנעשו ממראות הנשים: "בנות ישראל היו בידן מראות, שרואות בהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן. והיה מואס משה בהן, מפני שעשויים ליצר הרע. אמר לו הקב"ה: קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו צבאות רבות במצרים, כשהיו בעליהם יגעים בעבודת פרך, היו נוטלות המראות, וכל אחת רואה עצמה עם בעלה במראה, ומשדלתו בדברים, ואז מתעברות ויולדות שם" (רש"י לח, ח).

עלינו להתבונן היטב: מה באמת שורש המשא-ומתן בין משה להקב"ה על דבר המראות הצובאות ותרומתן למשכן ה'? זאת ועוד: מדוע באמת אומר הקב"ה שהן "חביבין מן הכול; כלום אין אלטרנטיבות ראויות יותר – בהעדר כלי ליצר הרע? השיבוני!

הגר"א וגם המלבי"ם ציירו את המשכן בצורת גוף האדם, כאשר הוא מסמן את איבריו. וכאן יש לתהות: פלא הדבר! כלום ניתן להעניק הגדרה כה מצמצמת, כביכול, למשכן ה'?

"תפקידן הקדוש של הנשים נותר כשהיה – לקדש את החול ולתת במה ליופי רק במקום הנכון."

בהכרח, כך נראה, שזהו ייעודו של המשכן – להיות שוכן בגוף האדם ולא להיוותר בהר ה' שבירושלים. אין כאן פחיתות, אדרבה, זהו הייעוד.
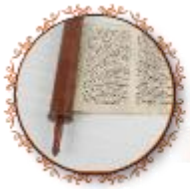
הנשים שהביאו את 'המראות הצובאות', שנועדו בסתמיות להתייפות חיצונית, באים לבטא בעצם את רעיונו המהותי של המשכן – שישרה על האדם ועל איבריו. לכן אפוא דווקא המראות הגשמיות הללו "חביבין על הכול". שכן, הן מהוות בעצם את מהותו של המשכן. וזהו למעשה הביאור למאמר החזל"י הנודע "ושכנתי בתוכם – בתוך כל אחד ואחד". הוי-אומר: אין המשכן רק בניין. תפקידו להיות שוכן אצל כל אדם ואדם, בהליכותיו הפשוטות והגשמיות.

רעיון זהה אנו מוצאים בחג: "ושמחת בחגך". חייב אדם לשמח את ביתו בחג. אישה – במה משמחה? בבגדי צבעונין"(פסחים קט, א). ולכאורה ישאל השואל: מה ההקשר בכלל בין בגדי צבעונין למצוות שמחת החג, שהיא מצווה קדושה? אכן ההסבר הנו פשוט למדי: תפקידנו דווקא לרומם ולהעלות את "בגדי הצבעונין" ולקדשן בקדושת החג.

מעידן 'המראות הצובאות', תפקידן הקדוש של הנשים נותר כשהיה – לקדש את החול ולתת במה קדושה ליופי. רק במקום הנכון.

הודעה על מועד ומיקום הברית של בננו הרך הנולד שיחי' – תבוא באופן נפרד. בברכת מזל"ט לכל עם ישראל!

הרב אברהם י. פרידמן – עורך

רפור(מ)ים

המאמר הבא עשוי היה להתפרסם בעבר באחד מהעיתונים הבולטים במדינה אולם ברגע האחרון, מסיבה טכנית, הדבר לא יצא אל הפועל. בעקבות סערת הרפורמים ששוב עולה וגואה, מתפרסם מאמר זה לראשונה. מיוחד לערב חג הפורים.

מאת: הרב אברהם י. פרידמן

הס הושלך בקהל שהתקבץ למעמד הרוגש "בארק מצווה בבית הכנסת בניו-ג'רזי, עת הובל ניקי, הכלב בן ה-13, (לפי שנותיו), כשהוא עטור בכיפה וטלית צחורה אל הבימה הנכבדה. הבנות הנרגשות (בני אדם), קראו בתורה לפניו, ודומה היה כי עיניו ברקו. ושלא תחשבו, זה לא קוריוז, זה היה והתרחש. ולמה אני מספר לכם הבלים שכאלו? לבטח תרימו-גבה ותשאלו.

♦

לפי סקרים בדוקים של "מכון גוטמן", 80 אחוז מהעם מאמינים באלוקים. רוב מוחץ של העם אפוא הינו מסורתי או נוטה למסורת. סביר להניח, ואת זה גם הרפורמים יודעים, שהרפורמה זה האנטי-תזה של המסורת. ה"מסורת", סתם לידיעה, נשנתה גם בפרשת בהעלותך כלפי אהרון הכהן שהמקרא מנה שבחו כשהטיב את הנרות המנורה, "מפני שלא ש י נ ה " (ב מ ד ב ר ח , ג) . בשוני קוטבי ממנה, הרפורמה מציגה פולקלור יהודי, ולא יהדות. בישראל היהודית אוהבים "יהדות" לא טטריס של יהדות, של ססגוניות וצבעוניות מגוחכת. העובדה היא, כאמור, הינה כי העם בישראל "מסורתי".

"כשרואים את נשות 'קשת דוידסון' הרי שאין תזכורת בוטה מזו שפורים בפתח. תחפושות עליזות מכל המינים והסוגים נראים כאן היום."

♦

לפיכך, אמור מעתה, שההחלטה של היועץ המשפטי לעסוק בנושא זהותי כמו הרפורמים והיהדות, היא ממש כמו לעשות "בר מצווה" לכלב ניקי - לא קרב זה אל זה כל הלילה. ולגופה של ההחלטה: היא מהווה תקדים מסוכן של הפיכת היהדות ללעג, לקלס ולשנינה. חילונים מסורתיים: אל תתנו לזה לקרות!

♦

מאוד עצוב לראות את הרפורמים שוב בכותל, משמיעים קול של רעשנים, ושוב מתעטפים בטלית שכולה תכלת במטרה להתערות בקהל. אבל לא פחות מכך, אפרופו חודש אדר - חודש השמחה, משעשע למדי לראותם עורכים חגיגות מוזרות ומעוררות גיחוך. כשרואים את נשות 'קשת דוידסון' עם פיסות בד רפורמיות על הראש קולטים שחודש אדר ממש אתנו. אין תזכורת בוטה מזו שפורים בפתח. תחפושות עליזות מכל המינים והסוגים נראים כאן היום. מי יודע, חשבתי לעצמי, אולי ב"תפילת שחרית" שקיימו, שרו הרבניות המחופשות את השיר פורים בא, פורים בא". רק מזל שאת הכלב 'ניקי' עדיין לא הביאו לכותל.

כל-כך הרבה 'בתי שעשועים' יש במדינת ישראל (מליאת הכנסת - למשל), אולי כדאי שתעשו את השעשועים שם? לא מתאים יותר, פורימיים שלי?

בדרך ל'חיידר' בקמניץ'

הצצה נדירה

איך היה נראה הילד חיים שלמה ליבוביץ בדרכו ל'חיידר'? לאחרונה העניק ראש ישיבת פוניבז' זצ"ל ראיון מיוחד לסופר הרב יעקב ב. פרידמן והעניק הצצה מתוקה לדור-קדומים. געגועים.

"הזיכרון החזק החקוק בי היה איך סבא שלי מוציא אותי מהבית ביום הראשון שלי ב'חדר' בטלית, אני עוד זוכר את היום ההוא שסבא נשא אותי בחיקו ובדרך לחש לי מילות אהבה לתורה הקדושה...כבר הייתי ילד בן שש. לסבא הייתה קבלה מרבי חיים מוואלאז'ין להכניס ל'חדר בגיל קצת יותר מבוגר מהמקובל כיום.

"ואני זוכר גם איך שאבא שאל את אביו, רבי ברוך בער ליבוביץ' מקמניץ: 'אבא, חיים שלמה לא כבד לך מידי' הוא כבר בן שש?

"סבא היה נרגש מאוד, וענה בתימהון גדול:

"להכניס ילד ללמוד תורה זה דבר כבד? לא ייתכן לומר דבר כזה!"

מנגינה צורמת

"כשהגענו לוילנא רשם אותי סבא רבי ברוך בער למין 'חדר' אלא שעם הזמן התגלה כמקום שהסגנון בו מודרני, ונטה לחדשנות. היו פותחים כל בוקר את הלימודים במין שיר מודרני. סבא הגיע באחד הבקרים הראשונים לבקר שם ושמע את השיר, וזה עצמו הספיק לו להבין את אופי המקום. המנגינה החדשנית הזו צרמה את אוזני-התורה של סבא. החדרה לקדושת וטוהר ה'חדר' היהודי הייתה תמיד בנפשו של סבא, והוא הורה לאבא שלי ללא היסוס: 'תוציא אותו יד מה'חדר'". הוא הורה לו שעדיף שאלמד לבד עם שמש בית הכנסת בבית המדרש של וילנה באופן פרטי. וכך עשינו".

"סבא לחש לי מילים של אהבת תורה". הגאון רבי חיים שלמה ליבוביץ זצ"ל.

גמרא בעגלה המיטלטלת

"הייתה לי הזכות לראות את סבא הגדול חי את דף הגמרא עם כל המתיקות וההרגש בכל הטלטלות שעברנו.

"נדדנו בשלגים הכבדים, העגלה היטלטלה בדרך החורקת מקמניץ' במזרח המדינה, דרך מינסק ראדין וולוז'ין עד לווילנה. בתנאי המלחמה והמנוסה זו הייתה דרך מפרכת ממש; וסבר התנהל כל הזמן כאילו הוא מצוי בהיכל הישיבה הקדושה. לכל אורך הדרך וגם בתקופות האימים בווילנה היה סבא מגיב אך ורק לדברי תורה. אם הסוגיה האירה פנים - היה שרוי בחדווה עצומה. וגם עולם הקשיים והסבל שלו היו קשורים לדיבורי ה'תוספות'...

חרוזים של קדושה

"... כיוון שהיה מדובר בנכד הגדול של הרבי הגדול, רבי חיים מוולוז'ין, עלתה שמחתו של סבא על גדותיה וכטוב ליבו החל לזמר פרקי זמרה בחרוזים כדי לשמח את הקהל, ואכן ההתלהבות הרקיעה שחקים. רבי אליעזר פליצ'ינסקי זצ"ל שנכח באירוע העיד לימים: החרוזים אינני יודע אם היו הכי מוצלחים, אבל את הקדושה שלו ברגעים ההם ניתן היה למשש בידיים!...

ת. נ. צ. ב. ה.